

Guidelines til bedre bedømmelse af fårets huld

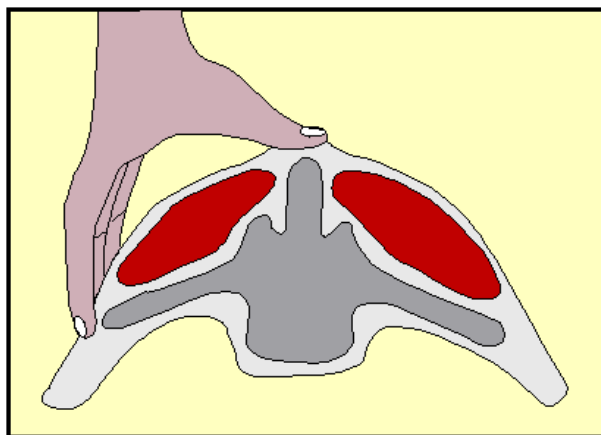
Af Randi Worm, dyrlæge, Nørre Nebel

At bedømme et fårs huld er fåreavlerens vigtigste kompetence. For fårets evne til at skabe et gode lam og et godt produktionsresultatet afhænger af om dets vægt er passende – og en huldbedømmelse er en hurtigt og let måde at holde øje med om dyrene taber sig/ tager på.

Med huldvurdering kan man systematisk holde øje med om fårene:

- Har brug for flushing til at øge fertiliteten ved ilæmning
- Har risiko for at få fodringsbetingede lidelser
- Er forberedt til at kunne klare vinterlignende vejr,

Og med en huldvurdering af lammene kan man undgå at sende dem til slagtning før de har opnået et godt huld og dermed mulighed for en god slagtekvalitet.

Det er ganske let. Huldet vurderes altid med samme hånd som placeres bag ribbenene på krydset/lænden. Anbring hånden tværs over ryggen her og mærk på mængden af muskelvæv og fedt, der dækker ryggen. Mærk netop her, hvor skarp torntappen og tværtappene føles. På et afmagret får kan fingrene kan komme under tværtappene - på et fedt får vil et lag af fedtvæv dække over de to tapper.

Registrer dine huldvurderinger:

Huldscore skalaen går mellem 1 og 5, hvor 1 er afmagret og 5 er meget fed. Med lidt erfaring kan ½ score anvendes.

				X				
				X				
			X	X				
			X	X	X			
			X	X	X			
		X	X	X	X			
	X	X	X	X	X			
	X	X	X	X	X	X		
1	1,5	2	2,5	3	3,5	4	4,5	5

I eksemplet er 25 af besætningens får blevet huldvurderet. Registreret på denne måde ser man hurtigt, at de fleste ligger på tre, men flere ligger under end over og gennemsnittet er derfor under 3. Det samme skema kan anvendes et stykke tid senere, når blot en anden farve anvendes til at sætte krydser med. Med en sådan registrering får man en enkel måde at følge besætningens huld fra fravæning til ilæmning.

Hvor en andel af besætningen, man skal huld-vurdere - det er der forskellige anbefalinger til. Svenskerne huldvurderer alle får 3 gange årligt i deres velfærdsprogram, mens andre anbefaler 20 % af hver flok på de tidspunkter, man har brug for fokus på.

Hvornår skal vi huldvurdere?

Fravæning:

Tidspunktet for fravæning bør bestemmes ud fra fårenes huld, samt tilgængeligt foder og lammenes tilvækst. Det tidspunkt ændrer sig hvert år efter vejret.

Lam – fra 8 ugers alderen vil lam optage mere energi fra græs end de får via mælken fra moderfåret. Det bedste græs skal derfor prioriteres til lammene efter fravæning.

Tynde får skal have tid nok fra fravæning og til bedæning, så deres huld kan nå det ønskede optimum. Fårs huld kan på godt græs forbedres med ét point score i løbet af seks til otte uger. Med dårligere kvalitet skal der bruges længere tid eller evt. tilskudsfoder. Tilvæksten for et 70 kg' får skal være 143 g/dag svarende til 8 kg fra huld? Til huld?.

Denne periode af året er den eneste, hvor man helt uproblematisk kan regulere huldet henimod det optimale fordi, der ikke er lam/fostre at tage hensyn til.

Bedækning:

Team Fårerådgivning, nyhedsbrev nr. 1, 2017

Når man som mål har at 90 % af fårene i besætningen har et passende huld på ved bedækning, så sikrer man sig det, bedste totale læmmeresultat. Det skyldes at tynde får udvikler færre æg og opnår derfor ofte færrest lam. Fede får vil udvikle flere æg end tynde får, men her vil tabet af fostre efterfølgende, give et dårligere resultat, når huldet er for godt.

Flushing på et protein og energi rigt foder virker på får med huld mellem 2 og 4. Flere undersøgelser har vist, at tynde får og fede får ikke scanner bedre end uden flushing.

Midt-drægtighed

I den første måned efter vædderen er taget fra, stilles der ikke større krav til ernæringen, medmindre vejret bliver meget dårligt. Det er dog en fordel at bevare en god fodring i vinterlignende vejr, da ustabil daglig ernæring medfører stress og betyder tab af fostre i denne periode af drægtigheden, hvor fostret sætter sig fast.

Midt-drægtighed dvs. måned to og tre stiller ikke store krav. Fårene kan normalt tåle at tabe sig lidt – op til max. 0,5 huldkarakter og de bør ikke tage mere end 0,5 huld karakter på. Ændringer i huld udenfor disse marginer giver risiko for at påvirke fødselsvægten og lammets tilvækst efter fødslen. (Se artikel i Får nr. 3, 2014)

Lægning

Det kræver særlig opmærksomhed at vedligeholde et tilpas huld de sidste 6 uger i drægtigheden. Et engelsk pilotprojekt har vist at der er en sammenhæng mellem fårets huld ved lægning og lammets fravænningsvægt.

Når fåret føder i alt 1 kg tungere lam, så opnår lammene 5,4 kg højere fravænningsvægt. Det er altså ikke uden effekt at styre rigtigt fodringsmæssigt i drægtigheden.

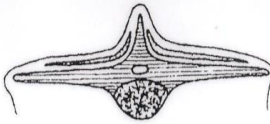
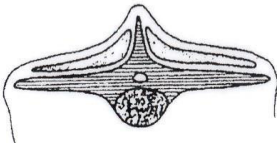
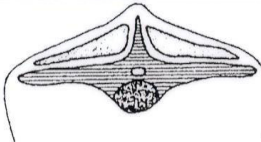
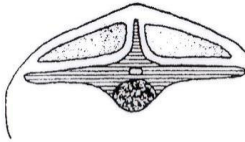
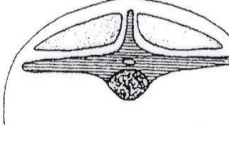
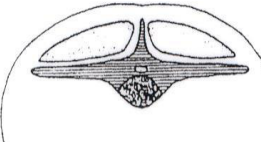
Endvidere påvirker huldet mælkeproduktionen og dermed lammets tilvækst. Så undgå store tab af huld under diegivningsperioden, da fåret skal tage den tabte vægt på igen efter fravæning. Får med højt huld kan malke af fedtet, men det kan får med lavt huld ikke. Engelske undersøgelser har dog vist, at får der kan malke mest af kroppen producerer de største lam. Her er tale om genetisk disposition for høj mælkeydelse, som vi skal bruge ved udvælgelsen af avlsdyr (Beregning af antal kg lam pr kg får ved 100 dage efter lægning). Men dette tab skal jo så genvindes inden bedækningssæsonen.

Slagtedyr

Lam til slagt opnår den bedste slagtekvalitet, når deres huld er 3-4. Så er lammet færdig i ryggen uden at være fed. Selv om fåreavlere - desværre - ikke mulighed for kvalitetsafregning i Danmark, så de bør sende den bedste kvalitet til slagt alligevel. Halvdelen af de danske slagtelam kommer fra mindre producenter og hvis blot den gruppe fåreavlere gjorde en større dyd ud af huldvurdering, så ville efterspørgslen på danske lam stige som følge af større grad af ensartethed.

Alt for mange med fåreavlere "glemmer" lige at mærke efter på dyrenes huld inden slagt. Man kan sagtens mærke om der er koteletter, der er værd at spise på ryggen af et slagtelam. Prøv det inden du næste gang skal sende dyr til slagting og du vil nyde dit hjemmeproducerede lam i langt højere grad.

Huldvurderings tavle

<p>Huld 0 Ekstremer mager og tæt på at dø. Det er umuligt at finde muskel eller fedtvæv mellem hud og knogler.</p>	
<p>Huld 1 Fåret er meget magert. Torn- og tværtappe fremtræder skarpe. Du kan uden besvær føre fingrene ind under tværtappene. Rygmusklerne er tynde og uden fedtlag.</p>	
<p>Huld 2 Torn tappene er fremtrædende, men afrundede. Med et lille pres er det muligt at få fingrene ind under tværtappene. Rygmusklen er dækket af et tyndt lag fedt.</p>	
<p>Huld 3 Torn tappene mærkes som små forhøjninger, der er afrundede og bløde. De enkelte knogler kan kun føles ved at presse. Tværtappene er godt dækket og kan kun føles ved et fast pres.</p>	
<p>Huld 4 Torn tappene kan lige føles som en fast linje mellem de fedtdækkede rygmuskler. Enderne af tværtappene kan ikke føles.</p>	
<p>Huld 5 Torn- og tværtappe kan ikke føles selv med et fast tryk. Rygmusklerne er dækket med et meget tykt fedtlag, der danner en rende over torn tappene. Desuden kan der være store fedtaflejringer ved kryds, halerod og bag forbenene.</p>	

Huldmanagement

Det er en udfordring at styre besætningens huld året igennem, så 90 % af dyrene ligger indenfor målet, men når det er gjort, så er resultatet givet – det er med til at give sorte tal på bundlinjen.

Fravænning

MÅL	Korthalefår (naturracer) 2,0	Kødracer 2,5
Over mål	Godt huld kan reguleres ved at sortere for fede får fra og lade dem græsse områder med lav produktion (naturarealer)	
Under mål	Sorteres fra og tilbydes god kvalitet græs i 6-8 cm's længde. Meget tynde får bør undersøges for Paratuberkulose, Maedi og leverikter	

8 uger efter læmning

MÅL	Korthalefår (naturracer) 2,0-2,5	Kødracer 2,5-3,0
Over mål	Ingen brug for tidlig fravænning. Fravænning bestemmes afgræsningsmuligheder og hvad der er til rådighed til lammene	
Under mål	Får i dårligt huld bør fravænnest tidligere, så de inden bedækning kan nå at tage på til et passende huld	

Læmning

MÅL	Korthalefår (naturracer) 2,0	Kødracer 2,5
Over mål	Får i godt huld har gode reserver og har ikke behov for større mængder tilskudsfoder. Afgræsning på 4 cm græs vil være optimalt	
Under mål	Saml disse får i en speciel gruppe, der har behov for tilskudsfoder eller god afgræsning på mindst 6 cm græs	

Bedækning

MÅL	Korthalefår (naturracer) 2,0	Kødracer 3,5
Over mål	Hold tilpas huld stabilt de sidste 3-4 uger før bedækning. Flushing vil ikke forbedre ægløsning noget væsentligt	
Under mål	Slagt de tyndeste med huld mindre end huld 2 (kødracer) for at undgå problemer senere. Lav en flushing plan for de sidste 14 dage før vædderen sættes til	

Midtdrægtighed

MÅL	Korthalefår (naturracer) 2,0	Kødracer 2,5
Over mål	Denne gruppe har lov at tabe sig op til en halv huld karakter, men ikke tage på.	
Under mål	Vedligehold det huld, de har - tilstræb evt. at få en svag stigning i huld – max 0,5 huld karakter	

Team Fårerådgivning, nyhedsbrev nr. 1, 2017

Slutdrægtighed

MÅL	Korthalefår (naturracer) 2,0	Kødracer 2,5
Over mål	Fodringen i denne periode bestemmer lammenes fødselsvægt. Pas på at får, der skal have 3-4 lam får tilstrækkeligt ellers bliver lammene for små. Hold huldet den sidste måned og fodr efter antal lam fårene er drægtige med. Det forebygger også stofskiftelidelser	
Under mål	Hold huldet i ro den sidste måned og fodre efter antallet af fostre. Hvis man øger fodertildelingen i denne periode, så bliver lammene større selvom fåret er tyndt og forbliver tyndt.	